

A közérdekű igényérvényesítés egyes kérdései

Dr. Kárpáti József
ügyvéd

A közérdekű igényérvényesítés lényege, hogy nem közvetlenül a jogsérelmet szenvedett személy fordul a jogainak érvényesítése érdekében a bírósághoz vagy más hatósághoz, hanem valamely szervezet a saját jogán lép fel vagy indít eljárást. Ezt a lehetőséget a jog azért adja meg a szervezetnek, mert valamely fontos társadalmi érdek fűződik ahhoz, hogy bizonyos jogsértések feltétlenül kivizsgálásra kerüljenek.

A hazai jogban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.) biztosítja a közérdekű igényérvényesítést az egyenlő bánásmód megsértése esetén.

Nem kizárólag az Ebktv. az, amely jogszabály alapján civil szervezetek vagy más, állami szervek saját jogukon perelhetik a jogsértő szervezetet vagy személyt. A magyar jog más helyen, más megnevezéssel biztosít lehetőséget bizonyos szervezeteknek erre. A teljesség igénye nélkül néhány jellemző példát az alábbiakban ismertetünk.

Az 1999. január 1. napjától hatályos, állatok védelméről és kíméletéről szóló törvény¹ rendelkezései szerint az állatvédelmi jogszabályok megsértése esetén az állatvédelmi célú társadalmi szervezetek jogosultak fellépni, és az állami szervektől, önkormányzatoktól a hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét kérhetik, sőt polgári pert is kezdeményezhetnek a jogsértővel szemben az ilyen jellegű magatartástól való eltiltás érdekében. Ez a megoldás azért is érdekes, mert az egyébként jogi értelemben személyiséggel nem rendelkező állatok elleni jogellenes cselekmények esetén egy, a személyiségvédelemből ismert szankció alkalmazható.

Az 1998. március 1. napjától hatályos egységes fogyasztóvédelmi jogszabály² lehetőséget ad a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőségnek, bizonyos esetekben a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének és a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezetnek vagy az ügyésznek, hogy a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős hátrányt okozó tevékenység miatt a fogyasztók széles körének védelme, illetőleg a hátrány kiküszöbölés céljából – pert indítson. Ilyen per akkor is indítható, ha a sérelmet szenvedett fogyasztók személye nem állapítható meg.

A versenyjog területén is találunk hasonló megoldásokat. Ezzel részben összefüggésben A gazdasági kamarákról és a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény³ rendelkezései szerint – *egyéb intézkedések mellett* - ha a gazdálkodó szervezet gazdasági tevékenysége a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős nagyságú hátrányt is okoz, pert indíthatnak a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt a gazdasági kamarák, a fogyasztók érdekvédelmi szervezetei és a Gazdasági Versenyhivatal is, akkor is, ha a sérelmet szenvedett fogyasztók személye nem állapítható meg. A bíróság kötelezheti a jogsértőt az ár leszállítására, az áru kijavítására vagy kicserélésére, illetőleg az ár visszafizetésére. A bíróság az ítéletben feljogosíthatja az igény érvényesítőjét, hogy a jogsértő költségére az ítéletet országos napilapban közzétegye. A jogsértő köteles a sérelmet szenvedett fogyasztó igényét az ítéletnek

¹ Lásd az 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről, 48. §.

² Lásd az 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről, 39. §.

³ Lásd az 1999. évi CXXI. törvény a gazdasági kamarákról, 10. §.

megfelelően kielégíteni. Ez nem érinti a fogyasztónak azt a jogát, hogy a jogsértővel szemben a polgári jog szabályai szerint más igényt érvényesítsen

Az 1997. január 1. napjától hatályos természetvédelmi törvény⁴ szerint a természeti területek és értékek jogellenes károsítása vagy veszélyeztetése esetén a természet védelme érdekében a természetvédelmi célú társadalmi szervezetek jogosultak fellépni, és kérhetik állami szervektől, önkormányzatoktól a megfelelő és hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét, vagy a védett természeti érték, terület károsítója, veszélyeztetője ellen pert indíthatnak. Ebben a perben a társadalmi szervezet felperesként kérheti a bíróságot, hogy a veszélyeztetőt, károsítót tiltsa el a jogsértő magatartástól és kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére.

A közérdekű igényérvényesítés lehetőségének gyakorlatilag minden esetben fontos követelménye, hogy valamely nagyobb hatású jogsértés előzze meg; ezt az adott ágazati jogszabályok mindenhol másként fogalmazzák meg: esetenként a fogyasztók széles körét érintő jogsérelemről beszélnek, másutt személyek nagyobb csoportjáról.

Az egyenlő bánásmód területén a közérdekű igényérvényesítéssel korábban is próbálkoztak civil szervezetek, különböző jogi megoldásokat keresve. 2001-ben egy, a meleg és leszbikusok érdekképviselőjét és jogvédelmét is ellátó civil szervezet pert indított egy polgármester és az általa vezetett önkormányzat ellen, mert az önkormányzat területén szervezett kulturális-szabadidős fesztiválról a polgármester a fesztivál szervezőivel kötött megállapodás alapján a homoszexuális jellegű rendezvényeket ki akarta tiltani. A felperes saját nevében, szerződés érvénytelenségére hivatkozva mint jogi érdekelt terjesztette elő keresetét. A perindítás lehetőségét a bíróság elismerte, és a civil szervezet részben pernyertes lett.⁵

A prostituáltak egyik hazai érdekvédelmi szervezete az államigazgatási eljárásról szóló törvény rendelkezései alapján kívánt a prostituáltak érdekében általánosságban eljárva hatósági bizonyítványt igényelni több fővárosi kerületi jegyzőtől abból a célból, hogy ezen okirattal tanúsíttassa a hatósággal, hogy hol, az adott kerület mely részén lehet szexuális szolgáltatást nyújtani. Az egyfokú bírósági eljárásban az egyesületet a jogi érdekelttség okán ügyfélnek, illetőleg felperesnek elfogadták, a felülvizsgálati bírósággént eljáró Legfelsőbb Bíróság azonban rámutatott, hogy csak olyan szervezetek lehetnek ügyfelek az államigazgatási eljárásban, és a határozat megtámadása esetén peres felek a bírósági közigazgatási perben, amelyeknek erre az ágazati jogszabály kifejezetten lehetőséget ad. A perbeli legitimációt tehát a jogszabályi felhatalmazás hiányában vitatta.⁶

Az Európai Unió két irányelve írta elő a tagállamok részére, hogy bizonyos hátrányos megkülönböztetés megállapítása iránt indított eljárásokban a bizonyítási szabályok könnyítését kell a nemzeti jogrendszerekbe illeszteni. Az Európai Unió Tanácsának a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2000/43/EK Irányelve preambulumának 19. bekezdése szerint a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés áldozatainak megfelelő jogi védelemmel kell rendelkezniük. A hatékonyabb védelem nyújtása érdekében az egyesületeket vagy egyéb jogi személyeket is fel kell hatalmazni, hogy – a bíróságok előtti képviseletre és védelemre vonatkozó nemzeti eljárási szabályok sérelme nélkül – a tagállamok által meghatározott módon bármilyen áldozat nevében, illetve támogatójaként

⁴ Lásd az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 65. §; 1996. évi LVII. törvény 92-93. §.

⁵ Lásd részletesebben Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 17. P. III. 22429/2001./19. számú ítélete, hozzáférhető: Fundamentum, 2002/3-4. száma, 122-125. oldal.

⁶ Lásd a Legfelsőbb Bíróság EBH. 2004/1086. szám alatt közzétett elvi döntését.

eljárásokban részt vegyenek. A 7. cikk (2) bekezdése értelmében a tagállamok biztosítják, hogy azok az egyesületek, szervezetek vagy egyéb jogi személyek, amelyeknek a nemzeti jog által szabályozott kritériumokkal összhangban törvényes érdekükben áll az ebben az irányelvben előírt rendelkezések betartásának biztosítása, a sértett személy nevében vagy támogatójaként, annak beleegyezésével, az ebből az irányelvből eredő kötelezettségek teljesítéséért folytatott bírósági és/vagy közigazgatási eljárásban részt vehessenek.

A tagállamok biztosítják, hogy azok a szövetségek, szervezetek vagy egyéb jogi személyek, amelyeknek – a nemzeti jogban meghatározott előírásoknak megfelelően – törvényes érdeke, hogy ezen irányelv rendelkezéseit betartsák, részt vehessenek az ezen irányelv által előírt kötelezettségek betartására létrehozott, bármilyen jogi és/vagy közigazgatási eljárásban, akár a panaszos helyett, akár a panaszos mellett fellépve, annak jóváhagyásával. Az Európai Unió Tanácsának a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK Irányelve 9. cikkének (2) bekezdése akként fogalmaz, hogy a tagállamok biztosítják, hogy azok a szövetségek, szervezetek vagy egyéb jogi személyek, amelyeknek – a nemzeti jogban meghatározott előírásoknak megfelelően – törvényes érdeke, hogy ezen irányelv rendelkezéseit betartsák, részt vehessenek az ezen irányelv által előírt kötelezettségek betartására létrehozott, bármilyen jogi és/vagy közigazgatási eljárásban, akár a panaszos helyett, akár a panaszos mellett fellépve – ez utóbbi jóváhagyásával.

Az irányelvek idézett cikkelyei egyértelmű kötelezettséget róttak a tagállamokra abban a tekintetben is, hogy az átültetésre előírt határidőre, azaz 2003. december 2. napjáig az irányelv hatálya alá tartozó jogviszonyok esetén az igényérvényesítési eljárásokban ezeket a szabályokat át kell ültetni. A magyar jogalkotó a 2004. január 27. napján hatályba lépett, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény megalkotásával igyekezett eleget tenni a közösségi jog által előírt átültetési kötelezettségének.

A jogszabály 20. §-a az alábbiak szerint rendelkezik: az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt bíróság előtt személyiségi jogi pert, valamint munkaügyi pert indíthat az ügyész, az Egyenlő Bánásmód Hatóság továbbá a társadalmi és érdek-képviselői szervezet, ha az egyenlő bánásmód követelményének megsértése olyan tulajdonságon alapult, amely az egyes ember személyiségének lényegi vonása, és a jogsértés személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érinti. Az ilyen perben megállapított kártérítés, illetve közérdekű bírság a központi költségvetést illeti. A törvény értelmező rendelkezései szerint társadalmi és érdek-képviselői szervezetnek minősül az a társadalmi szervezet vagy alapítvány, amelynek alapszabályában, illetve alapító okiratában a szervezet céljai között a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése vagy az emberi és állampolgári jogok védelme szerepel, valamint az adott nemzeti és etnikai kisebbség tekintetében a kisebbségi önkormányzat, továbbá a munkavállalók anyagi, szociális és kulturális, valamint élet- és munkakörülményeivel összefüggő ügyeiben a szakszervezet.⁷

A magyar jogalkotó viszonylag széleskörűen szabályozza a közérdekű igényérvényesítést: az említett szervezetek saját jogú perlésére sok esetben van lehetőség. A közösségi szabályokhoz képest szűkítő az a feltétel, amely szerint akkor indítható ilyen eljárás, éspedig a hatályos szabályozás szerint csak bíróság előtt, ha a jogsértés olyan tulajdonságon alapult, amely az egyes ember személyiségének lényegi vonása, és a jogsértés személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érinti. Ez az a két szempont, amely a jogalkotó szerint olyan jelentőségű kérdéssé teszi a jogsértést, hogy az igazság érvényre jutását valamely társadalmi szervezet

⁷ Lásd: Ebktv. 3. § (e) pontját.

perindítási lehetőségével is segíti.

Ismereteink szerint hazánkban ezen jogszabályhely alapján eddig két közérdekű igényérvényesítési eljárás indult, amelyek közül egyben született jogerős bírói ítélet. A Háttér Társaság a Melegekért felperesnek a Károli Gáspár Református Egyetem alperes ellen, az egyenlő bánásmód megsértése miatt indított perében⁸ a keresetet végső soron elutasító, felülvizsgálati bírósággént eljáró Legfelsőbb Bíróság számos ponton értelmezte az esélyegyenlőségi törvényt, és ennek részeként a közérdekű igényérvényesítési jogosultság szabályait is. A perben a közérdekű igényérvényesítés jogosultja azt kifogásolta, hogy az alperes egyik elvi éllel megfogalmazott tézisében általánosságban kizárta a vallásstanári és teológiai képzésből a homoszexualitásukat megelő vagy azt kinyilvánító személyeket.

A Háttér Társaságnak a Legfelsőbb Bíróság által is elfogadott álláspontja szerint a közérdekű igényérvényesítésre jogosultnak a perbeli legitimációjához igazolnia kell, hogy alapító okiratában (alapszabályában) a céljai közt szerepel annak a hátrányos helyzetű csoportnak a társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése vagy csoport emberi és állampolgári jogainak védelme, amely csoport nevében a keresetet megindítja. Bizonyítania kell továbbá, hogy az általa „képviselt” csoport olyan tulajdonsággal rendelkezik, amely az emberi személyiség lényegi vonásának tekinthető. Ezen túlmenően – a közérdekű igényérvényesítéshez való jog szempontjából - elég pusztán azt állítania (arra hivatkozni), hogy annak a csoportnak, amelynek érdekében fellép, az egyenlő bánásmódhoz való joga sérült: azaz az absztrakt jogsértésre való hivatkozás megalapozza a perbeli legitimációt. Amennyiben az igény érvényesítőjétől ennél többet várna el a bíróság, az az Ebktv.-ben körülírt, különös bizonyítási rendszer sérelméhez vezetne: a hátrány bekövetkeztének bizonyítása ugyanis már az osztott bizonyítási kötelezettség részmozzanatát jelentené, így ettől nem lehet a perindítási jogosultságot függővé tenni.

A Legfelsőbb Bíróság ugyanebben az ítéletében fejtette ki, hogy a szexuális irányultság az emberi személyiség lényegi vonásának tekinthető. Az Európai Unió Bizottsága szerint az ügy abból a szempontból is jelentős, hogy a szexuális irányultsággal kapcsolatos eseteket közérdekű kérdéssé tette a közérdekű kereset előterjeszhetősége okán.⁹

A második magyar közérdekű igényérvényesítési perben, amelyet az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány indított Miskolc Város Önkormányzata ellen¹⁰, az etnikai származást ismerte el a bíróság az emberi személyiség lényegi vonásnak, ugyanakkor a „hátrányos helyzet” álláspontja szerint nem tartozik ide még akkor sem, ha „*a családi körülmények, illetve a szociális háttér hosszútávon valamilyen formában az ember személyiségére kihatással lehet*”¹¹, így erre nem is lehet közérdekű igényérvényesítést alapítani. Ezen eljárásban is elegendőnek találta a bíróság a már korábbiakban leírtak bizonyítását a perbeli legitimáció elismeréséhez.

Az etnikai származás és a szexuális irányultság mellett nyilvánvalóan a valamely nemhez tartozás,

⁸ Lásd a Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság Pfv. IV. 20678/2005/5. számú ítélete, hozzáférhető: *Fundamentum*, 2005/3., 100-104. oldal.

⁹ Lásd részletesebben: *Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség (Foglalkoztatási és szociális ügyek)*. Az Európai Bizottság éves jelentése, 2005; Hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos bírósági esetek, 19. oldal. Hozzáférhető pl.: http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/annualrep05_hu.pdf

¹⁰ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 13. P. 21660/2005/16. szám alatti ítélete. Az ítélet a kézirat lezárásának időpontjában a felperes fellebbezése folytán nem emelkedett jogerőre. Az ítéletet rendelkezésre bocsátotta az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány.

¹¹ Idézet a 8. lábjegyzeti pontban említett ítélet indokolása 8. oldalából.

a faji hovatartozás, a bőrszín, a nemzetiség, az anyaság vagy apaság, az életkor, a nemi identitás, a fogyatékos állapot, a vallási és világnézeti meggyőződés feltétlenül az emberi személyiség lényegi vonásának tekinthető, de bizonyos helyzetekben akár az egészségi állapot is lehet ilyen. Minden olyan tulajdonság, helyzet vagy állapot ide sorolható, amelynek jellegzetességei vagy hatása alapvetően és lényegileg befolyásolja az egyén világról és önmagáról alkotott képét.

Habár az Ebktv. lehetőséget ad az Egyenlő Bánásmód Hatóságnak és az ügyésznek is ilyen jellegű perek megindítására, ez idáig ilyen eljárásokra nem került még sor. A jogszabály értelmezése során felvetődött annak a lehetősége is, hogy az ilyen jellegű igényt akár az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt is lehetne érvényesíteni, ezzel kapcsolatban jogalkotói lépések is történtek.

A hazai bírói gyakorlat eddig szerencsére nem gördített különösebb akadályokat a közérdekű igényérvényesítés elé, tehát a jogintézményt igyekezett életben tartani. A jogszabály értelmezésekor kérdésként vetődhet fel, vajon miként érintheti a jogsértés „személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját.” Mit tekintünk nagyobb csoportnak, és hogyan lehetséges az, hogy a jogsértés az egyéni sérelem szintjére nem fordítható meg?

A közérdekű igényérvényesítést lehetősége akkor sem kizárt elméletileg, ha van ugyan konkrét sértett az ügyben, és e személy akár vállalja az eljárás egyéni kezdeményezését, akár nem, de bizonyos, hogy a jogsértő rendelkezés más személyeket is érint, és a személyek csoportja nyílt, annak minden tagja egyedileg nem beazonosítható személy. A „nagyobb csoport” létszáma ugyanakkor nem meghatározható, hiszen amennyiben ismert lenne a csoport létszáma, valószínűleg ismert lenne a csoportot alkotó személyek azonossága is, így ez a körülmény eleve megnehezíthetné az ilyen jellegű igényérvényesítést.

A gyakorlatban úgy tűnik, hogy a közérdekű igényérvényesítés leginkább a quasi norma jellegű kirekesztő rendelkezésekhez¹² lesz kapcsolható, továbbá a szegregáció¹³ bizonyos eseteiben alkalmazható. Habár gyakorlat hiányában nehezen megjósolható, de nem kizárt, hogy a zaklatás és a megtorlás eseteiben is alkalmazásra kerüljön a jövőben.

A jogi szabályozás neuralgikus pontja a kártérítési igény érvényesítése. A törvényhely egyértelműen utal arra, hogy a közérdekű igényérvényesítés esetén helye lehet kártérítési igény előterjesztésének is. Ugyanakkor a kártérítés megítéléséhez - legyen szó akár vagyoni, akár nem vagyoni kárról, a kár összecszerúságát minden esetben az igény érvényesítőjének kellene bizonyítania. Nehezen képzelhető el, hogy a pontosan meg nem határozható több személyt ért sérelem mértékét miként lehet összecszerúsan meghatározni. Valószínű, hogy a bírói gyakorlat nem tud majd mit kezdeni ezzel a szankcióval, viszont nem zárható ki, hogy pont az ilyen perek hatására feléled az eddig viszonylag ritkán alkalmazott közérdekű célra kiszabható bírság intézménye. A Ptk. vonatkozó rendelkezései szerint: ha a kártérítés címén megítélhető összeg nem áll arányban a felróható magatartás súlyosságával, a bíróság a jogsértőre közérdekű célra fordítható bírságot is kiszabhat. A kártérítési igény sikeres érvényesítéséhez a felperesnek bizonyítani kell a kár bekövetkeztén túlmenően annak összecszerúságát is, amely pontosan meg nem határozható számú sérelmet szenvedett személy esetén gyakorlatilag elképzelhetetlen. Egy korábbi, nem az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatti közérdekű igényérvényesítési ügyben a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati eljárásában arra az álláspontra helyezkedett, hogy a tisztességtelen piaci

¹² Lásd 7. lábjegyzeti pontban hivatkozott ítéletet. A Károli Gáspár Református Egyetem egy deklarációval kizárta a homoszexuális életet élő vagy azt propagáló személyeket a vallásánári és teológiai képzésből.

¹³ Ebktv. 10. § (2) bekezdése: jogellenes elkülönítésnek minősül az a magatartás, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját másoktól - tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indok nélkül - elkülönít.

magatartás okán indult közérdekű igényérvényesítés során a bíróság csak az erre vonatkozó jogszabályban kifejezetten megemlített szankciókat alkalmazhatja, kártérítést pedig az erre való törvényi utalás hiánya mellett azért sem ítélhet meg, mert a károsult személye nem ismert¹⁴. Úgy tűnik, hogy az ilyen keresetlevelek fogalmazásakor – kártérítési igény előterjesztése esetén – nem mellőzhető a közérdekű bírság kiszabására tett indítvány sem, ha valóban hatékony szankciót kívánunk a jogsértővel szemben alkalmazni.

Ehhez kapcsolódó rendelkezés az is, amely szerint az ilyen perekben megállapított kártérítési összeg vagy közérdekű bírság a központi költségvetést illeti meg. Egyrészt a jogalkotó maga is számol a közérdekű célra fordítható bírság alkalmazásával, másrészt a kellően nem szabatos törvényszöveg megnehezítheti az igényérvényesítést: ismervén a bíróságok gyakorlatát, kérdés, hogy egy ilyen, bizonytalan (illetve egyelőre normatív módon kevésbé tisztázott) helyre befizetendő reparatív vagy represszív szankcióval egyáltalán fognak-e érdemben foglalkozni: a bíróságok a könnyebben indokolható határozatot, illetve döntést szokták meghozni.

Az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos közérdekű igényérvényesítés további jogi sajátosságainak kimunkálása a bírói gyakorlatra, illetve az igény érvényesítésére jogosult szervezetekre vár.

¹⁴ A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság álláspontja szerint az ún. közérdekű keresetindítás esetén ([*az azóta hatályon kívül helyeztet*], a Tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény: Tpt. 31. § (1) bek.), az ilyen keresetindításra feljogosított kérelme alapján a bíróság csak a Tpt. 31. § (3) bekezdésében tételesen felsorolt szankciók viselésére kötelezheti a jogsértőt, kártérítés fizetésére azonban nem, mert a károsult személye nem ismert. Az a károsult viszont, aki az ún. közérdekű keresetindítás folytán igénye teljes kielégítését nem érte el, a Tpt. 31. §-ának (4) bekezdése alapján a jogsértővel szemben más igényét - így a kártérítési igényét is - a polgári jog szabályai szerint érvényesítheti. Ebben a perben egy adott fogyasztó kára és a jogsértő Tpt. által szankcionált magatartása közötti okozati összefüggés már vizsgálható és esetleg megállapítható. Legfelsőbb Bíróság eseti döntése, részlet az indokolásból, közzétéve: BH. 1995/359. szám alatt.